

Motion till riksdagen 2007/08:N223

av Finn Bengtsson och Magdalena Andersson (m)

Avreglering av monopolsituationen för fjärrvärmenäten

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn av fjärrvärmemarknaden med syfte att ansvarsfullt kunna avreglera fjärrvärmens monopolställning i Sverige.

Bakgrund

Fjärrvärmemarknaden är ett av de få kvarvarande monopolen i vårt land, kanske det sista för leverans av energi. Ett monopol kan endast motiveras om detta är oundvikligt för att skydda gemensamma samhällsintressen. Så är knappast fallet när det gäller olika former för leverans av energi. I en rapport helt nyligen där bland annat Hyresgästföreningen, HSB:s Riksförbund, Riksbyggen, SABO och Fastighetsägarna Sverige ingår (årets Nils Holgersson-rapport; www.nilsholgersson.nu) visas på en fortsatt ökad prisutveckling inom fjärrvärmeområdet med en ökningstakt som ligger klart över konsumentprisindex. Generellt gäller därför istället att sund konkurrens ökar kraven på tillgänglighet och kvalitet samtidigt som priserna för kunderna pressas ner. Det är då inte minst idag viktigt att hela energimarknaden, inklusive fjärrvärmesystem, utsätts för sådan prispressande konkurrens för kundernas och konsumenternas (de boendes) bästa.

Inledning

Industriell spillvärme, återvunnen energi från olika industriprocesser, utgör vanligen en bas för energileveranser till fjärrvärmesystemen. I många fall fungerar samarbetet mellan industrin och ägare av fjärrvärmenäten bra, men

Fel! Okänt namn på

lika ofta möter industrin motstånd från nätägaren för att där vilja ta emot och tillvarata den från verksamheten återvunna energin. En beräkning av den totala mängden energi som skulle kunna tillvaratas från sådan spillvärme i Sverige av den statliga Fjärrvärmeutredningens bedömningar 2004 var då hela fem terawattimmar (5 TWh). Den mängd spillvärme som på detta sätt skulle kunna tas om hand idag lär knappast ha minskat.

Monopol på olika nät som upphört

Redan 1988 öppnades järnvägsnätet för konkurrens. Andra exempel utgörs av elnätet 1996, det fasta telenätet 1999 och nu senast naturgasnätet från juli 2007. Motiven för denna avreglering av monopolen var de ovan nämnda, och ingen medborgare som önskar sitt fria val vill idag att dessa skall återgå till monopol med uppenbar risk för en sämre tillgänglighet, kvalitets- och kostnadsutveckling än den som en sund konkurrens innebär. Just processen med den senaste avregleringen av gasmarknaden kan tjäna som gott exempel för behovet att göra sammanlagt för fjärrvärmerna.

En ansvarsfull avreglering av ett energinätmonopol

Naturgasmarknaden tog elmarknaden som förebild när avregleringen planerades. I korthet innebar detta att även gasmarknadens aktörer kom att samlas kring en gasmarknadsplattform som är en branschgemensam tolkning av de lagar, förordningar och föreskrifter som ytterst utgör ramarna för regelverket på den fria gasmarknaden. Naturgasbranschen samverkade till att skapa plattformen med Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet, Statens energimyndighet och affärsverket Svenska kraftnät, för syftet att få till stånd en handel med konkurrens i Sverige på en marknad som kräver många aktörsroller. Här hade man vid sidan av gasproducenter att ta hänsyn till nätägare, lagerägare, gasanvändare, gashandelsföretag och -leverantörer, balansansvariga, upphandlare/köpare (s.k. traders) och systemansvariga. Med samordning kunde bl.a. nätägarens information om leveranser gå vidare till inte bara leverantörerna utan också balans- och systemansvariga för sammanställning av slutlig faktura. På basen av en samordning av sammanställda sådana uppgifter kunde också en optimering av planering, reglering och balansering för hela naturgassystemet ske. Denna information delgavs också gashandelsföretag för att underlätta bedömningar vid köp sinsemellan eller direkt av en gasproducent för vidare leverans till gasanvändarna, dvs. kunderna. Med denna konstruktion i botten kan Energimarknadsinspektionen se till att nätverksamheten för gas bedrivs i ett så effektivt syfte som möjligt för att främja en välfungerande handel i sund konkurrens genom att i förväg godkänna tariffmodellerna på

Fel! Okänt namn på

marknaden. Samma myndighet skall sedan också granska taxornas nivå i efterhand på ett liknande sätt som blivit rutin inom elnätet.

Förslag för att fjärrvärmenäten skall kunna öppnas för konkurrens på ett ansvarsfullt sätt

En avreglering av fjärrvärmemonopolet bör kunna ske på i princip samma sätt som skett för att öppna naturgasmarknaden, vilket kräver att en kedja av aktörer finner sina arbetsformer. Initialt skulle detta kräva en reglering av nätverksamheten med en granskning av en realistisk nivå på själva nättaxan för den aktuella värmemarknaden. Därefter bör handelsplatser för informationsutbyte och affärer samt bra etableringsmöjligheter för en rad förväntade nya värme-handelsföretag skapas. Ur teknisk synvinkel lär de senare förbli lokala, men en översyn av hur sådan ny affärsverksamhet rimligen också bör kunna ges möjligheter att agera nationellt genom någon form av ömsesidiga utbyten mellan till exempel industrier och energiföretag är önskvärt. Vad som vidare troligen bör komma att kräva reglering på en ny och konkurrensutsatt men i övrigt avreglerad värmemarknad är hur ansvaret för en optimering och balansering av utnyttjandet skall upprätthållas samt var kostnadsansvaret för framtida utbyggnad av värmenäten bör ligga.

Sammanfattning av våra förslag

Regeringen gör en översyn av hur en så kallad tredjepartsaccess bör utföras och gradvis införas för fjärrvärmeenergileveranser i sund konkurrens. Ett vidare långsiktigt mål bör vara att ta fram modeller för hur man även kan driva olika värmenät med full konkurrens i framtiden i Sverige.

Inom ramen för denna översyn bör initiativ som sannolikt snart kommer att tas även inom EU-kommissionen, med till exempel investeringsbidrag och skatter vad gäller återvunnen energi, uppmärksammas och anpassas till svenska förhållanden där en avreglerad marknad för fjärrvärme planeras.

Stockholm den 1 oktober 2007

Finn Bengtsson (m)

Magdalena Andersson (m)